

Pohdintoja jalostuksen ihmeellisessä maailmassa

Teksti: Anne Konsti

Jalostus on usein kuin sumussa suunnistamista. Kun kirkkaus koittaa, totuus paljastuu.

KUVA MAARIT KYÖSTILÄ

Käydessäni kurseilla ja toimiessani ulkomaisten tuomarien sihteerinä tai tulkkina olen hakeutunut puhumaan näiden kokeneiden brittipaimenten kanssa usein paimenkoirien jalostuksesta. Keskustelut ovat avanneet uusia näkökulmia työkoirien kasvatukseen. Tässä tekstissä koitan aukaista noista keskusteluista poimimiani, tai niiden pohjalta syntyneitä ajatuksia. Suomessa ja Brittein-saarilla eletään hyvin erilaisissa paimenkoirakulttureissa, eikä tarkoituksena ole arvottaa kumpaakaan.

Työkoiran jalostaminen ei ole helppoa. Ilman mitattavia litroja, kiloja, senttejä on vaikea pistää varmaa painoa ominaisuuksille, jotka parhaimmillaankin ovat usein katsojan silmässä sekä omissa tarpeissa ja arvotuksissa. Ennen paritusta ja ennen juuri sen oikean parituskumppanin löytämistä on paljon asioita pitänyt onnistua. Vanhempaiskoiraksi valitun yksilön on oltava terve. Luonnollisesti jalostukseen valitusta koirasta on myös pidettävä niin paljon, että se halutaan pennuttaa. Sen ominaisuuksien pitää olla keskimääräistä parempia. Hyvä nyrkkituntuma on, että se on vähintään niin hyvä, että voisi jättää siitä itselleen seuraavan työkoiran. Mikään koira ei ole täydellinen,

mutta parittamisen hienous on siinä, että parituskumppanilla voi yrittää korjata tai parantaa odotettujen jälkeläisten tasoa toisen vanhempaiskoiran mahdollisista heikkouksista. Toki on myös mietittävä, mikä heikkous on niin vakava, että kannattaako koiraa ylipäättään pennuttaa.

Työkoirien tärkeimmät jalostettavat ominaisuudet kytkeytyvät sen kykyihin ja haluun tehdä työtä. Paljon mietitäänkin, kumpi tulee ensin, vietti vai terveys. Tekeekö terveellä mutta vietitömällä koiralla töissä mitään? Toisaalta taas hyvä terveys mahdollistaa pitkän työiän ja on luonnollisesti eettisestikin koiran hyvinvoinnin kannalta tärkeä jalostustavoite.

Minua on aina kiinnostanut, miten brittipaimenet valitsevat jalostuskoiransa. Mistä he tietävät, mitkä yhdistelmät tuottavat koiria aina Supreme Championship mittelöihin asti, varsinkaan, kun heillä ei ole työkykyä testaavia kokeita kuten meillä perusrata? Matalammalla tasolla kilpailevia koiria ei mitenkään kaikkia kerkeä nähdä tai arvioida, joten osaltaan käytettävät urokset ja niiden maine leviää huhupuheena tai ratsastaa osittain ohjaajien nimellä. Mitään jalostusuroslistaahan Briteissä ei virallisesti ole, eikä

mikään taho hyväksy uroksia sinällään jalostukseen paitsi tietenkin ISDS rekisteriin rekisteröitävillä yksilöillä on joitakin vaatimuksia silmäterveydessä. Koirien terveyttä ei useinkaan varmenneta lonkka-, kyynär- tai olkakuvilla. Suurkilpailuihin osallistuvat koirat kyllä silmäpeilataan ja nykyisin dna testaus yleistyy, vähintään CEA:n osalta. Luustokuvausten puutetta keskustelutoverini ovat perustelleet sillä, että sairas koira ei kykene tekemään töitä heidän vaativissa olosuhteissaan. Toisin sanoen, luustokuvausten tarve nollautuu, koska huonoluustoiset koirat karsiutuvat luonnonvalinnalla.

Yleensä jalostukseen käytetyt urokset ovat kilpailevia työkoiria ja niiden osaaaminen näkyy nartulleen partneria etsiville kisamenestyksen kautta. Se lienee ollut yksi pääsyy perustella paimenkoirakilpailuja ja niiden tarvetta sopivien jalostuskoirien näyteikkunana. Nartut sen sijaan eivät läheskään aina saarivaltiossa kilpaille ja niiden paimennuskyvyt jäävät puhtaasti pennuttajan vakuuttelujen varaan.

Onnekseni olen päässyt juttelemaan muutamien brittikisaajien ja -jalostajien kanssa aiheesta ja se on aukaissut paljon heidän jalostusfilosofiaansa. Kysyessäni eräältä huippukisaajalta, voisiko hän käyttää puhtaasti farmikoiraa

nartulleen, hän vastasi, että suurella todennäköisyydellä ei koskaan tekisi niin. Hänen mielestään suurin piirtein kaikki bordercolliet kykenevät paimentamaan, usein kotiolloissa hyvinkin – sitä ei hänen mielestään tarvitse jalostaa. Ero siihen, että käyttää suurkilpailutason uroksia on siinä, että nämä koirat ovat joutuneet käymään läpi rajua painetta koko niiden kasvun ja koulutuksen ajan niin ohjaajan kuin eri eläinten ja olosuhteiden suunnalta. Niiden on pitänyt pystyä vastaamaan koulutukseen, treeniin ja työvaatimuksiin, sopeutua kilpailujen vaihteleviin ja usein hyvinkin haastaviin maastoihin sekä kyetä suoriutumaan eteen tulleista eläimistä ja tilanteista satoi tai paistoi. Henkisen paineen sietämisen lisäksi fyysisen suorituskyvyn on pitänyt olla riittävä. Viimeisempänä muttei vähäisempänä koira vertautuu suurkilpailuissa samanlaisen myllyn läpikäyneiden koirien ja heidän huippuohjaajiensa seurassa. Kyse ei siis ole pelkästään paimentamisesta, vaan jalostukseen pääsee ne erityisyksilöt, joiden kantti ja henkiset ja fyysiset kyvyt on testattu ja teräksen koviksi todettu parhaista parhaimpia vastaan. Silti ei voida suoranaisesti väittää, etteivätkö farmitason koirat voisi olla yhtä hyviä, kysehän

on vain arvosteluvarmuudesta.

Toinen jalostuksesta kanssani keskustellut, jo ikämieheksi ennättänyt brittipaimen taas kertoi, että usein väitetään, että ohjaaja tekee koiran. Mitä parempi siis ohjaaja, sitä parempi koira. Tämä ei hänen mielestään pidä paikkaansa, asia ennemminkin päin vastoin. Koira on huipullakin se merkittävämpi tekijä, vaikka molempia toki tarvitaan onnistuneeseen suoritukseen. Paimennuksessa on niin paljon vaistoon ja nyansseihin liittyviä tekijöitä, ettei kukaan selviä puhtaasti opituilla liikkeillä ja komennoilla. Paimenkoirapopulaatioon syntyy aika ajoin neroja, jotka nytkäyttävät rodun kehittymistä eteenpäin. Hänen sormiensa läpi oli vuosikymmenten aikana mennyt satoja koiria, hyviäkin, mutta itse hän arvioi, että näitä neroja vain viitisen kappaletta. Nämä koirat ovat myös tehneet hänen urastaan merkityksellisen ja vieneet hänet kunnian kukkuloille. Koska huippukoirilla on usein paljon jälkeläisiä, on luonnollista, että näiden joukosta löytyy myös silkkoa. Silti niiden laajalla jalostuskäytöllä on merkitystä koko populaation laadun parantumisessa.

Kysyessäni eräältä täällä kouluttamassa olleelta paimenelta, miten hän valitsee käyttämänsä uroksen, hän oli

ensin hiukan hölmistynyt. ”Ei meillä ole mitään uroslistoja! Katselen ja kuuntelen, mitä puhutaan. Luotan tiettyjen ihmisten mielipiteisiin ja koiramakuun. Haluan kyllä nähdä koiran ominkin silmin paimentamassa. Haluan, että sillä on suuri sydän ja se tekee parhaansa, oli tilanne, miten mahdoton tai vaikea tahansa. Lisäksi sen tulisi käsitellä eläimiä pääsääntöisesti hyvin.” Toinen handleri taas sanoi, että hyvän ja huippukoiran ero on tasaisuudessa. Hyvällä koiralla voi hyvänä päivänä hyvissä olosuhteissa tehdä hyvän suorituksen, mutta toisena päivänä jokin pienikin virhe voi suistaa koiran pois tasapainosta. Huippukoira kasvaa tilanteen mukaan ja auttaa ohjaajaansa, venyy tarvittavaan ja sen ylitse.

Jalostaessa pitää pyrkiä parhaimpaan, mutta lopputulos on aina kuitenkin yllätys. Tämä geneettinen ja fenotyyppinen hajonta on suuri siunaus. Jos ei ole ominaisuuksien hajontaa, ei ole mitään, minkä kautta tehdä valintaa ja silloin ei myöskään voida puhua jalostamisesta. Bordercolleilla ominaisuuksien hajontaa kyllä löytyy ja hyvä niin, sillä paimenkoiran käyttäjät tarvitsevat koiria hyvin erilaisiin töihin ja ympäristöihin. Voisiko se rodun paras ominaisuus ollakin sopeutuminen moneen työhön? ■

Kaikilla on omat mielipiteensä ihannekoirasta. Onneksi koiria löytyy moneen makuun ja tarkoituksiperiin.

KUVA MÄÄRIT KYÖSTILÄ

